

УДК 371.32:811.162.2

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЛІНГВОДИДАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Нагрибельна І.А., доктор педагогічних наук,

професор кафедри філології Херсонського державного університету

Сугейко Л.Г., кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри філології Херсонського державного університету

У статті розглядаються питання організації самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів із використанням технологій дистанційного навчання, проаналізовано та узагальнено науково-теоретичні джерела дистанційного навчання, визначено переваги й недоліки його застосування, розроблено фрагменти комплексу вправ та завдань для дистанційного навчання студентів – майбутніх учителів початкової школи з курсу «Методика навчання української мови», які розміщені у веб-системі «KSU Online» Херсонського державного університету.

Ключові слова: технологія дистанційного навчання, дистанційний курс, самостійна робота, освітній процес, мовленнєва креативність, лінгводидактична підготовка, професійна компетентність.

Нагрибельная И.А.
Сугейко Л.Г.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В статье рассматриваются вопросы организации самостоятельной работы будущих учителей начальных классов с использованием технологий дистанционного обучения, проанализированы и обобщены научно-теоретические источники дистанционного обучения, определены преимущества и недостатки его использования, разработаны фрагменты комплекса упражнений и заданий для дистанционного обучения студентов – будущих учителей начальных классов по курсу «Методика обучения украинскому языку», размещенные в веб-системе «KSU Online» Херсонского государственного университета.

Ключевые слова: технология дистанционного обучения, дистанционный курс, самостоятельная работа, образовательный процесс,

речевая креативность, лингводидактическая подготовка, профессиональная компетентность.

Nagrybelna I.A.
Suheiko L.G.

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE LINGUISTICS AND DIDACTICS TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The article deals with the aspects of the organization of self-independent work of future primary school with the usage of distant training technologies, the scientific and theoretical resources are analyzed and generalized, the advantages and the lacks of its usage are defined, the abstracts of the exercises' complexes and assignments are worked out for the distant training of students – the future teachers of primary classes on the course «Methods of the Ukrainian language training», which are placed in the web-system «KSU Online» of the Kherson State University.

Key words: technology of distant training, distant course, self-independent work, process of education, speech creativity, linguistics and didactics training, professional competence.

Сучасні педагогічні технології

Актуальність проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів зумовлена вимогами і потребами сучасного суспільства. Повноцінна лінгводидактична підготовка фахівця початкової школи можлива в разі забезпечення його академічної мобільності.

З огляду на означене актуальною є **постановка проблеми** упровадження сучасних педагогічних технологій у системі підготовки учителів початкових класів до навчання української мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми свідчить, що спектр педагогічних технологій є дуже широким і різноманітним. Проблему технологізації навчально-виховного (освітнього) процесів на різних рівнях освіти досліджували А.Алексюк, Ю.Бабанський, Л.Беляєва, І.Дичківська, В.Монахов. [1; 5]

Лінгводидактичний контекст проблеми впровадження технологій навчання висвітлено у працях З.Бакум, Н.Голуб, М.Пентилюк, О.Семенов, Т.Симоненко та ін. [2; 11]

Проблемі організації ефективної самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів із використанням сучасних педагогічних технологій присвятили свої наукові дослідження В.Бадер, А.Богущ, Л.Жалдак, І.Нагрибельна, М.Пентилюк та ін. [3; 10; 11]

Студіювання проблеми застосування сучасних технологій у лінгводидактичній підготовці майбутніх учителів початкової школи дозволяє стверджувати, що науковцями розроблено авторитетне підґрунтя, яке сприяє формуванню та апробації нових стратегій, пов'язаних із технологізацією вищої освіти.

Водночас слід виокремити **невиділені раніше частини загальної проблеми** та проаналізувати їх у межах нашого дослідження. До таких відносимо технологію дистанційного навчання, яка останнім часом набуває все більшої популярності в освітньому середовищі та доводить свою ефективність.

Мета статті полягає в наступному:

- проаналізувати сутність та узагальнити досвід учених про дистанційне навчання у науковому контексті;
- визначити переваги й недоліки його застосування;
- організувати та розробити дистанційни й комплекс вправ та завдань для студентів – майбутніх учителів початкової школи з курсу «Методика навчання української мови».

У науково-методичній літературі представлено чимало тлумачень поняття «дистанційне навчання», «дистанційна освіта» та наукових дискусій навколо цього, тому можемо констатувати відсутність одностайності в досліджуваному питанні.

Цінною є думка В. Краєвського, який розмежовує поняття «дистанційне навчання», «дистанційна освіта». На його думку

«дистанційною є не форма отримання освіти, а технологія навчання, тому доцільно говорити про дистанційне навчання». [7]

О. Копусь, Є. Полат визначають дистанційне навчання як якісно нову форму освіти, що ґрунтується на принципі самостійності навчання студентів і сучасних педагогічних методиках, технічних засобах передавання інформації як особливого типу освітньої діяльності. Когнітивний та процесуальний компоненти цієї діяльності забезпечуються за допомогою електронно-технічних засобів при опосередкованій взаємодії віддалених один від одного учасників. [6; 12]

Досліджуючи проблему самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів засобом дистанційного навчання, І. Нагрибельна у своїй монографії проаналізувала та узагальнила його переваги та недоліки. Спираючись на наукові позиції Д.Чернилевського, дослідниця зазначає:

- широкомасштабна підготовка, перепідготовка й підвищення кваліфікації фахівців для кадрового забезпечення конверсійних, освітніх, регіональних та інших державних і суспільних програм;
- якісно новий рівень академічної мобільності студентів, що надасть їм можливість переходу від однієї освітньої програми до іншої, з одного навчального закладу в інший для продовження освіти, одночасного навчання в різних навчальних закладах, зокрема й закордонних;
- можливість отримання освіти особами з фізичними вадами, які не мають можливості навчатися за традиційною системою;
- висока якість освіти за рахунок реалізації комплексних освітніх програм, заснованих на кращих традиціях вітчизняної освіти, міжнародному досвіді використання передових інформаційних технологій;
- розширення географії вищої школи, вихід на нові ринки освітніх послуг у країні та за кордоном;
- доступність вищої освіти для іноземних громадян, подолання ізоляваності вітчизняної системи освіти від світової освітньої системи, зокрема на мовному рівні;

– можливість отримання освіти за місцем проживання й вирішення тим самим проблем, пов'язаних з наявною диспропорцією в розташуванні вищих навчальних закладів;

– можливість здійснення просунутої освіти особливо обдарованих дітей і підлітків незалежно від місця їхнього мешкання й віддаленості від традиційних академічних та університетських центрів. [10;13]

Усвідомлюючи прогресивність дистанційного навчання та його переваги не можемо не дослухатися до позицій тих учених, які справедливо визначають окремі недоліки його. Погоджуємося з думкою дослідників [10], що при значних перевагах дистанційного навчання воно не позбавлене недоліків, які необхідно враховувати під час розроблення та впровадження дистанційних курсів. В. Кухаренко виділяє такі недоліки дистанційного навчання: [8]

1. Статистично встановлено: 50–80% дистанційних студентів не закінчують навчання.

2. Розвиток дистанційного навчання не встигає за змінами на ринку праці.

3. Нерідко під час розробки дистанційних курсів перевага віддається новим технологіям, а не методичним аспектам дистанційного навчання.

4. Дистанційний студент нічого не робить, крім читання, виконання тестів та завдань, тому навчатися за таким сценарієм нудно. Ніякої активності, яка б залучала мозок студента, немає, а „інтерактивність” має вигляд перегортання сторінок у вебі.

5. У більшості дистанційних курсів втрачено розуміння відмінності між ученням та навчанням. Цікаве та ефективне навчання викладача запам'ятовується на багато років, він знає, що порадити студентові на кожному кроці засвоєння навчального матеріалу, які навести приклади тощо. Водночас, тексти дистанційних курсів створюють особи, які не мають педагогічного досвіду, а до складу команди розробників не входять професійні викладачі.

6. Утрачається розуміння унікальності сучасних технологій, які сприяють створенню атмосфери співтворчості, колективного інтелекту. [8]

Дистанційні форми роботи можемо використати під час самостійної підготовки до занять із сучасної української мови або методики навчання української мови. Наприклад, для розвитку професійного мовлення студентів доцільними є пропедевтичні завдання, з якими дистанційно студенти можуть ознайомитися до практичних занять із фахових курсів.

1. Опрацюйте даний текст. Обґрунтуйте вибір правильного темпу мовлення, з яким ви читаєте. Доповніть запропоновану інформацію.

Імідж – це форма відображення об'єкта, яка цілеспрямовано створена або стихійно відображається у свідомості людей (на їх свідомому і підсвідомому рівнях). Він тісно пов'язаний з оточенням, у якому перебуває людина; габаритами людини; вербалікою; умінням тримати своє тіло та користуватися невербальними знаками. У свідомості інших людей імідж про конкретну особу формується з перших моментів контакту – надійність візуальної оцінки становить 80%. (З підручника).

1. Висловіть свою увагу людині, зробивши їй комплімент. Сформулюйте його таким чином, щоб вона не була в розгубленості, а що-небудь відповіла б Вам.

Для контролю якості засвоєння матеріалу систематично використовували тестові завдання. Наприклад:

3. Виберіть правильний (найбільш доречний) варіант відповіді.

3.1. Ви підійшли до господаря заходу, з яким знаходяться кілька його колег, не знайомих Вам. Привітавшись з вами, господар не представляє вам присутніх. Ви повинні:

- а) попросити господаря представити вам його колег;
- б) почекати, доки присутні не почнуть говорити, і тоді запитати в них, хто вони;

в) намагатися зрозуміти, хто є хто, у процесі спілкування, а наприкінці зустрічі попросити підтвердити/спростувати ваші припущення.

3.2. Одразу після представлення вас новій людині Ви зрозуміли, що встигли забути її ім'я. Вам слід:

- а) зробити вигляд, що все нормально й просто уникати називати цю особу на ім'я;
- б) вибачитися й запитати ім'я людини;
- в) вибачитися й піти.

3.3. Ви наблизилися до групи людей, але ніхто із присутніх не простягнув Вам руки для привітання й не виявив бажання познайомитися. Ви:

- а) простягаєте руку й представляєтеся;
- б) питаєте, чи можете приєднатися до групи та починаєте розмову;
- в) перериваєте розмову й роздаєте свої бізнес-картки.

Дидактичний контекст запропонованих вправ і тестів передбачав не лише контроль сформованості індивідуальної мовотворчості майбутніх учителів початкових класів, а й стимулювання їхньої мовленнєвої креативності, що сприяло підвищенню професійної адаптивності, формуванню здатності адекватно реагувати на комунікативні виклики соціуму. [10]

Дистанційна форма навчання засобом Інтернету є ефективною і зручною формою отримання нових знань та компетенцій, підвищення рівня професійності, самоосвіти. Процес дистанційного навчання поєднує самостійне засвоєння матеріалу, перевірку своїх знань за допомогою тестів, та інших видів завдань. Це актуально не тільки для студентів денної (заочної) форми навчання, а й для тих, хто перебуває на індивідуальному графіку відвідування занять і хоче самостійно опрацювати курс «Методика навчання української мови».

На педагогічному факультеті Херсонського державного університету багато студентів здобувають другу освіту у Польщі за

програмою «Подвійні дипломи», тому представлення текстів лекцій для опрацювання, завдань для самостійного опрацювання навчальної програми курсу, запитань та тестів для самоконтролю знань, а також методичних рекомендацій для опрацювання навчального матеріалу дають можливість повною мірою засвоїти виучуване. Створений дистанційний курс «Методика навчання української мови для студентів спеціальності «Початкова освіта» на педагогічному факультеті складається з тематичних модулів, кожен з яких структурований згідно із загальнодидактичними етапами освітнього процесу.

Наведемо деякі види завдань до тематичного модуля «Методика навчання частин мови у початкових класах» для студентів 4 курсу, які пропонуються студентам під час вивчення методики навчання іменника.

Беручи до уваги те, що у 1 – 4 класах іменник вивчається за лінійно-концентричним принципом навчання і включає такі напрями:

- формування граматичного поняття «іменник»,
- формування навичок правопису відмінкових закінчень,
- збагачення словника новими іменниками, навички використання їх у мові, було запропоновано такі завдання:

1. Складіть інтелектуальну карту вивчення іменника у початковій школі.
2. Придумайте завдання для уроку-квесту з теми «Іменник».
3. Побудуйте конспект уроку з теми «Відмінювання іменників». Скористайтеся структурою уроку, представленою в посібнику Нагрибельної І.А., Сугейко Л.Г., Мельничук Ю.Ю. «Самостійна робота студентів під час вивчення методик української та російської мов»
4. Доберіть систему вправ до вивчення роду іменника.
5. Напишіть есе з теми «Вишиванка - оберіг моєї родини». Подайте методику роботи над цим завданням учням початкової школи. Який допоміжний опорний матеріал ви б дали учням, аби вони написали есе?
7. Учитель спроектував на екран мультимедійної дошки уривок із поезії Лесі Вознюк «Вишиванка».

До даного матеріалу складіть методичний матеріал. При вивченні якої теми, в якому класі і на якому етапі уроку можливе застосування аналогічних вправ?

Матеріали завдань розміщуються у веб-системі «KSU Online» Херсонського державного університету, яка розроблена на базі інформаційного середовища Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). Авторський дистанційний курс із методики навчання української мови для студентів спеціальності «Початкова освіта» створений на кафедрі філології доцентами Нагрибельною І.А., Мельничук Ю.Ю., Сугейко Л.Г. Можливості інформаційного середовища Moodle дозволяють ефективно організовувати взаємодію викладача й студента в умовах дистанційного навчання за допомогою форуму, чату, розвиненої системи коментування й оцінювання теоретичних та практичних завдань, а інструменти автоматичної перевірки суттєво економлять час викладача та звільняють від рутинної роботи. Відкритість його форми дає можливість додавати нові модулі й блоки, а також постійно удосконалювати навчальний матеріал.

Створений дистанційний курс «Методика навчання української мови для студентів спеціальності «Початкова освіта» складається з тематичних модулів, кожен з яких структурований згідно із загальнодидактичними етапами освітнього процесу та включає: блок завдань для самостійного опрацювання, що спонукає студента до самостійного пошуку інформації, її творчого осмислення, організації свого робочого часу та відповідальності за власну навчальну діяльність. Цей блок є інтерактивним, оскільки студент має можливість звернутися до викладача за допомогою чату, особистих повідомлень, завантажити результати своєї пошукової роботи та отримати коментар від викладача.

До кожного тематичного модуля додається перелік рекомендованих інформаційних джерел, що містить не тільки сучасну методичну

літературу й статті, надруковані в періодичних виданнях, а й інтернет-сторінки з посиланнями.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Дистанційне навчання є прогресивним складником сучасної системи вищої освіти, що дає можливість навчатися без відриву від основного місця роботи за індивідуальною програмою. Аналіз науково-джерельної бази, статистичних даних та власний науково-педагогічний досвід з означеної проблеми дозволяють констатувати переваги дистанційного навчання, створення умов для реалізації індивідуальної траєкторії освіти засобом поєднання навчально-пізнавальної діяльності із професійною, здійснювати об'єктивний контроль рівня сформованості мовної і мовленнєвої компетенції студентів. Таке навчання стимулює мовленнєву креативність, підвищує рівень професійної підготовки та самопідготовки студентів вишу.

Перспективи подальшого дослідження проблеми дистанційного навчання майбутніх учителів вбачаємо у розробленні електронних модулів курсу «Електронна лінгводидактика», спрямованого на формування професійної компетентності майбутніх фахівців початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі / А.М. Алексюк.– 2-е вид. – К.: Рад.школа, 1981. – 206 с.
2. Бакум З.П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: Монографія / Зінаїда Павлівна Бакум. – Кривий Ріг, Видавничий дім, 2008. – 338 с.
3. Бадер В.І. Електронна лінгводидактика: стан і перспективи / В.І. Бадер //Education and Pedagogical Sciences (Освіта та педагогічна наука). – 2012. – №2. – С. 34-43.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч.посіб./ Ілона Миколаївна Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

5. Копусь.О.А. Проблема формування культури фахового мовлення майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей / О.А.Копусь // Наука і освіта. – №1-2. – 2007. – С.144-147.
  6. Краевский В.В. Основы обучения. Дидактика и методика: учеб. пос. [для студ. высш. учеб. заведений] / Владимир Викторович Краевский, Андрей Викторович Хуторской. – М.: Академия, 2007. – 352 с.
  7. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання /В.М. Кухаренко// Енциклопедичне видання: Навч.-метод.посіб. – К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2007. – 128 с.
  8. Нагрибельна І.А., Сугейко Л.Г., Мельничук Ю.Ю. Самостійна робота студентів під час вивчення методик української та російської мов: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів /І.А. Нагрибельна, Л.Г. Сугейко, Ю.Ю. Мельничук.–Херсон: СТАР, 2014. – С. 12-14). **Режим доступу:** <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/316>
  9. Нагрибельна І.А. Самостійна робота в системі підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови: [монографія]. / І.А.Нагрибельна. – Херсон, 2016. – 310 с.
  10. Пентилюк М.І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: збірник статей. / М.І.Пентилюк. –К.: Ленвіт, 2011. – 256 с.
  11. Полат Е.С. Проблемы образования в канун ХХ1 века [Электронный ресурс] / Евгения Семеновна Полат //Интернет-журнал «Эйдос».–1998.– №7.
  12. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов / Дмитрий Владимирович Чернилевский. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.
-
1. Aleksiuik A.M. Zahalni metody navchannia v shkoli / A.M. Aleksiuik.– 2-e vyd. – К.: Rad.shkola, 1981. – 206 s.
  2. Bakum Z.P. Teoretyko-metodychni zasady navchannia fonetyky ukrainskoi movy v himnazii: Monohrafiia / Zinaida Pavlivna Bakum. – Kryvyi Rih, Vydavnychyi dim, 2008. – 338 s.

3. Bader V.I. Elektronna lnhvodydaktyka: stan i perspektyvy / V.I. Bader // Education and Pedagogical Sciences (Osvita ta pedahohichna nauka). – 2012. – №2. – S. 34-43.
4. Dychkivska I.M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii: navch.posib./ Ilona Mykolaivna Dychkivska. – K.: Akademydav, 2004. – 352 s.
5. Kopus.O.A. Problema formuvannia kultury fakhovoho movlennia maibutnikh uchyteliv nefilolohichnykh spetsialnostei / O.A.Kopus // Nauka i osvita. – №1-2. – 2007. – S.144-147.
6. Kraevskiy V.V. Osnovy obucheniya. Dydaktyka y metodyka: ucheb. pos. [dlia stud. vyssh. ucheb. zavedeni] / Vladymyr Vyktorovych Kraevskiy, Andrei Vyktorovych Khutorskoi. – M.: Akademyia, 2007. – 352 s.
7. Kukharenko V.M. Dystantsiine navchannia/ V.M. Kukharenko// Entsyklopedychne vydannia: Navch.-metod.posib. – K.: TOV Redaktsiia «Kompiuter», 2007. – 128 s.
8. Nahrybelna I.A., Suheiko L.H., Melnychuk Yu.Iu. Samostiina robota studentiv pid chas vyvchenniia metodyk ukrainskoi ta rosiiskoi mov: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv / I.A. Nahrybelna, L.H. Suheiko, Yu.Iu. Melnychuk. – Kherson: STAR, 2014.- S.12-14. Rezhym dostupu: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/316>
9. Nahrybelna I.A. Samostiina robota v systemi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovyykh klasiv do navchannia ukrainskoi movy: [monohrafiia]. / I.A.Nahrybelna. – Kherson, 2016. – 310 s.
10. Pentyliuk M.I. Aktualni problemy suchasnoi lnhvodydaktyky: zbirnyk statei. / M.I.Pentyliuk. –K.: Lenvit, 2011. – 256 s.
11. Polat E.S. Problemy obrazovaniya v kanun KhKh1 veka [Elektronnyi resurs] / Evhenyia Semenovna Polat // Ynternet-zhurnal «Эidos». – 1998. – №7.
12. Chernylevskiy D.V. Dydaktycheskiye tekhnolohyy v vyssshei shkole: Ucheb. posobye dlia vuzov / Dmytryi Vladymyrovych Chernylevskiy. – M.: YuNYTY-DANA, 2002. – 437 s.